

Kitap Tanıtımı / Book Review

**TARİHİN ENGİN SULARINDA PROF. DR. VAHDETTİN ENGİN'E ARMAĞAN
(ED. ARİF KOLAY-AHMET VURGUN)**

Zeynep KURT¹

Öz

Çalışmada Arif Kolay ve Ahmet Vurgun'un editörlüğünü yaptığı *Tarihin Engin Sularında Prof. Dr. Vahdettin Engin'e Armağan* adıyla yayımlanan kitap tanıtılacaktır. Eser, Emel (Sofuoğlu)Engin tarafından Vahdettin Engin'in hayatını anlatan kısa bir özgeçmiş ile başlamaktadır. Ardından Ahmet Şimşek'in yaptığı bir söyleşiye yer verilmektedir. Vahdettin Hoca'yı her yönüyle tanıtan bu eser hocanın çalışma arkadaşları ve talebeleri tarafından kaleme alınan farklı çalışmalar bütününden meydana gelmektedir. 647 sayfadan oluşan çalışma 13,5 x 21 cm boyutundadır. Kitap Yeditepe Yayınevi tarafından 2023 yılında basılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vahdettin Engin, Osmanlı, yakınçağ tarihi.

**IN THE VAST WATERS OF HISTORY A GIFT TO PROF. DR. VAHDETTİN ENGİN
(ED. ARİF KOLAY- AHMET VURGUN)**

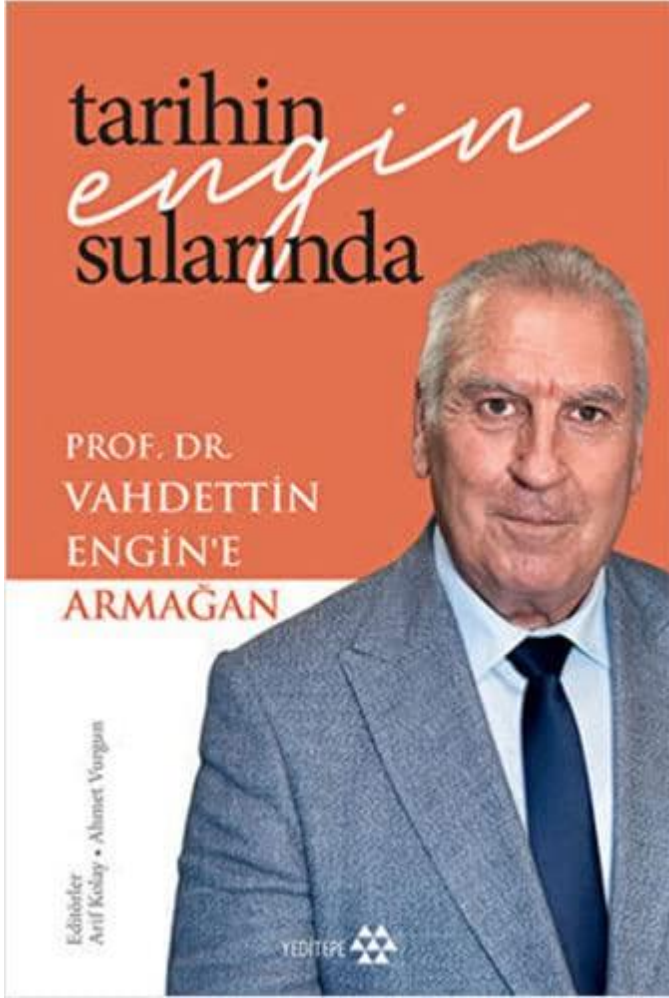
Abstract

In the study, the book edited by Arif Kolay and Ahmet Vurgun designed under the name of *Tarihin Engin Sularında Prof. Dr. Vahdettin Engin'e Armağan* will be introduced. The work begins with a short biography by Emel Engin describing the life of Vahdettin. Then, an interview with Ahmet Şimşek is included. This work, which introduces Vahdettin Hodja from all aspects, consists of different studies written by her/his colleagues and students. The work, consisting of 647 pages, is 13.5 x 21 cm. The book was published by Yeditepe Publishing House in 2023.

Keywords: Vahdettin Engin, Ottoman, modern history.

¹ Doktora Öğrencisi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, zkurt434343@gmail.com, ORCID:0000-0002-2909-1415.

Başvuru Tarihi (Received): 24.07.2023 **Kabul Tarihi** (Accepted): 26.07.2023

TARİHİN ENGIN SULARINDA PROF.DR. VAHDETTİN ENGIN'E ARMAĞAN

Eserin Önsöz kısmında tarih bir milletin varlık evine benzetilerek bu evin muhafızlarının da tarihçiler olduğu belirtilir. Prof. Dr. Vahdettin Engin'de bu tarihçiler arasında gösterilmektedir. Yakınçağ Osmanlı tarihçisi olan Vahdettin Engin, ulaşım tarihi ve II. Abdülhamid dönemi üzerine çalıştığı konular ile Türk tarihine çok sayıda eserler vermiştir. Şu an Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyeliğini sürdüren Prof. Dr. Vahdettin Engin'in 2023 yılında emekli olacağı düşüncesiyle böyle bir armağan kitabı hazırlanması planlanmıştır. Bu plan dâhilinde eser alanında uzman kişiler tarafından kaleme alınan 32 farklı yazıdan oluşmaktadır.

İlk olarak Vahdettin Engin'in eşi Emel (Sofuoğlu) Engin, "Vahdettin Engin'in Hayatı ve Eserleri" adlı yazısında kısa bir özgeçmiş sunarak hocanın akademik hayata kazandırdığı eserlere yer vermektedir. Ardından Prof. Dr. Ahmet Şimşek'in "Prof. Dr. Vahdettin Engin ile Söyleşi" isimli çalışması bulunmaktadır. Bu bölümde de öncelikle bir özgeçmiş sunularak Vahdettin Hoca ile ilgili hem akademik hem de özel hayatında dair merak edilen sorular cevaplandırılmaktadır. Bundan başka Prof. Dr. Ali Satan'ın "Vahdettin Hoca", Nilay Dursun'un "Dostluk Üzerine" ve Zafer İzgi'nin "Arkadaşım Vahdettin Engin" başlıklı anı yazıları mevcuttur.

Vahdettin Hoca ile ilgili bu yazıların ardından farklı konularda kaleme alınan yirmi yedi bağımsız inceleme ve çalışmaya yer verilmektedir. Bunlardan ilki Prof. Dr. Mustafa Aksoy'un "Tarihi Belge Olarak Damgalar ve Dünyanın Bilinen İlk Pantolonu" adlı çalışmasıdır. Aksoy, bu araştırmasında damgaları Türk kültür coğrafyasının ve göç yollarının sınırlarını çizmesi bakımından kıymetli otantik tarihi belgeler olarak değerlendirmektedir. Prof. Dr. Mehmet Ersan'ın "Bir başka Gözle

Vezir Nizâmü'l-Mülk" isimli yazısında ise Selçuklu tarihinin önemli şahsiyetlerinden Nizâmü'l-Mülk'ün Türk devlet geleneği ve yönetimindeki etkileri ön plana çıkarmaktadır. Prof. Dr. Osman G. Özgüdenli'nin "Şâh-nâme ve Türkler I: Selçuklu ve Osmanlı Sarayında Şâh-nâme" araştırmasında Şâh-nâme'in Türk hükümdarları üzerindeki tesirleri incelenmektedir. Doç. Dr. Ahmet Önal da "Şehzâde Bâyezid ve Şehzâde Cihangir'in Sünnet Şenliği (1539)" başlıklı çalışmasında 13 gün süren sünnet düğününün programını, döneminde yapılan tasvirler ile tespit edebilme imkânı sunmaktadır. Prof. Dr. Ufuk Gülsoy, "Şer'i Hukuk Açısından Osmanlı Devleti'nde Kardeş Katli Uygulamalarına Farklı Bir Bakış" başlıklı çalışmasında kardeş katli uygulamasına ayrı bir pencereden yaklaşarak bu tatbikin dayanağının şer'i hukuk değil siyaseten katli yetkisi veren örfi hukuk yani *siyaset-i şer'iyye* olduğunu vurgulamaktadır. Prof. Dr. Erhan Afyoncu, "Tulumbacı Ocağı ve Gerçek Davud'a Dair Yeni Belgeler" hakkındaki yazısında ise Tulumbacı Ocağı'na dair bilinmeyenleri arşiv vesikalarına dayanarak tetkik etmektedir.

Doç. Dr. M. Hanefi Bostan, "Nâib Köyü Tarihi (15.Yüzyıldan 20.Yüzyıla)" adlı çalışmasında Vahdettin Hoca'nın doğduğu İzmit'in Körfez ilçesinin sınırları içerisinde bulunan Nâib Köyü'nü incelemektedir. Prof. Dr. Uğur Demir tarafından kaleme alınan "Hatt-ı Hümayunlar Neden Yakılırdı?" isimli çalışmada ise daha önce yeteri derecede üzerinde durulmayan hatt-ı hümayunlara akademik hayatta dikkat çekilmesi gereken bir mesele olduğu üzerinde durulmaktadır. Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükbaşcı'nın "Sultan II. Mahmud ile Sultan Abdülmecid'in Medinesi" hakkındaki makalesinde bu iki padişahın Medine'deki Vehhabi musallatına karşı mücadelesi ve şehrin yeniden imarındaki hizmetleri anlatılmaktadır. Dr. Öğr. Üyesi Serdar Oğuzhan Çaycıoğlu, "Baron Rozen'in Başkomutanlığı Zamanında Kuzey Kafkasya (1831-1838)" konulu çalışmasında Rusya'nın Kafkasya politikası doğrultusunda bölgeye gönderdiği komutanlardan olan Rozen'in askeri faaliyetleri açıklanmaktadır. Doç. Dr. Ayşe Ersay Yüksel'in üzerinde çalıştığı "Osmanlı Müzeciliğine Bakış: Bahriye Müzesi" başlıklı makalesinde ise Osmanlı Devleti'nin ilk müzelerinden biri olan günümüzde Deniz Müzesi olarak geçen Bahriye Müzesinin tarihçesi incelenmektedir. Prof. Dr. Yasemin Tümer Erdem'in "Osmanlı Modernleşme Sürecinde İstanbul'daki Resmî Kız Okullarının Teftişi" hakkındaki araştırmasında kızların eğitim hayatına dair detaylı bilgiler verilmektedir. Dr. Öğr. Üyesi Fatih Gürcan'ın "Enderun'a Hazırlıktan Mekteb-i Sultanî'ye Galatasaray Geleneğinin Britanya Basınına Yansımaları" başlıklı yazısı ise eğitime dair farklı bir çalışma ürünü olarak değerlendirilmiştir. Gürcan, Mekteb-i Sultanî İngilizlerin gerek emperyal gerekse Osmanlı Devleti ile Fransa arasındaki ilişkilerde dikkatini çektiğini belirtir. İngilizlerin bu ilgileri birçok gazete ve dergide tespit edilmektedir. Prof. Dr. Arzu Meryem Demirkıran, "XIX. Yüzyılda Balkanlar'da Açılan Misyoner Okulları: Hristiyanlığın mı Yoksa Emperyalizmin mi Müjdecileri?" başlıklı yazısında misyonerlerin dini faaliyetlerinin Batılı devletlerin siyasi çıkarları ile olan bağlantısını değerlendirmektedir.

Prof. Dr. Davut Hut'un "Doksan Üç Harbi'nde Ermeniler Üzerine Bir Değerlendirme" çalışmasında ise Ermeni meselesinin Doksan Üç Harbi ile başladığı belirtilerek çağın getirdiği milliyetçilik olgularının en çok etkisinde kalan milletin Ermeniler olduğu söylenmektedir. Hut, bu bağlamda da Ermenilerin adı geçen savaşa etkileri üzerine bir tetkik yapar. Prof. Dr. A. Melek Özyetgin ve Öğr. Gör. E. Tuğçe Kurt'un birlikte hazırladıkları "Yıldız Sarayı Fotoğraf Koleksiyonu" isimli çalışmada II. Abdülhamid tarafından desteklenen fotoğraf sanatının Yıldız Sarayı fotoğraf koleksiyonuna yansımaları verilmektedir. Doç. Dr. Arif Kolay'ın kaleme aldığı "II. Abdülhamid Döneminde Gerçekleştirilemeyen Bir Proje: Balıkesir-Babaeski Demiryolu Hattı" isimli çalışmada demiryolları yapımında imtiyaz verilen sermayedarlardan Fransız Mösyö Vigie'nin tasarladığı Babaeski-Balıkesir demiryolu hattı incelenmektedir. Çalışmada XIX. yüzyılın sonlarında planlanan bu proje hayata geçirilemediyse de yaklaşık 130 yıl sonra tekrar gündeme gelerek Türkiye Cumhuriyeti tarafından 18 Mart 2022 tarihinde 1915 Çanakkale Köprüsü ve Otoyolu Projesi olarak hizmete girdiği değerlendirilmiştir. Prof. Dr. Kemalettin Kuzucu'nun "Vesayetin Gölgesinde Kifayetsiz Fakat Muktedir Bir Kamu Görevlisi: İzmit

Mutasarrıfı Selim Sırrı Paşa (1887-1895)” başlıklı araştırmasında tartışmalı bir bürokratik kimliğe sahip olan Selim Sırrı Paşa, dönemin şartları ve belgeleri göz önünde bulundurularak anlatılmaktadır. Doç. Dr. Haydar Çoruh, “Amerika Birleşik Devletleri’nin Kanlı Tarihi: Wounded Knee Soykırımı (1890)” konulu yazısında üstü kapatılmak istenen Wounded Knee kabilesi meselesini sıradan bir olay değil bilinçli yapılmış bir soykırım olarak değerlendirmektedir.

Doç. Dr. Salim Aydın’ın “Askerî Amaçlı Yapılan Bir Hat: Selânik-Manastır Demiryolu ve Bu Hattı Güvenlik Adına Uzatma Girişimleri” hakkındaki incelemelerinde Osmanlı Devleti’nin 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı ardından Balkanlar’daki hâkimiyetini muhafaza edebilmek, asker sevkiyatını hızlı yapabilmek ve tarımsal ürünlerin intikalinde liman şehirlerine kolay bir şekilde ulaşabilmek amacıyla bir demiryolu projesi girişimi anlatılmaktadır. Çalışma arşiv belgelerinden istifade ile tafsilatlı bir şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca Selanik-Manastır demiryolu hattı Osmanlı Devleti’nde Alman sermayesinin Balkanlar’daki tek örneği olması sebebiyle dikkat çekicidir. Prof. Dr. Cemil Öztürk ise “Stanford J. Shaw’a Göre II. Abdülhamid ve Modern Türkiye’nin Doğuşu: Modernleşme ve Devamlılık Paradigmaları Açısından Bir Değerlendirme” adlı çalışmasında II. Abdülhamid, Shaw’ın çalışmaları ile analiz edilmektedir. Shaw’a göre Osmanlı İmparatorluğu’nun en büyük modernist ve reformist hükümdarı II. Abdülhamid’dir. Doç. Dr. Engin Kırılı’nın “Hereke Fabrikası Sermakinisti Ali Rıza Efendi” isimli çalışmasında özelde Herek Fabrikasının Kuruluşu ve Ali Rıza Efendi genelde ise Osmanlı Devleti’nin yerli kalifiye elamanların yetişmesine verdiği katkılar gösterilmek istenmektedir. Doç. Dr. Şefik Memiş, “Osmanlı Basınına Göre Çanakkale Cephesinde Türk Tayyareleri ve Türk Hava Kuvvetlerinin Oluşumu” başlıklı araştırmasında tayyarelerin savaşı farklı bir alana çektiği ve Osmanlı Devleti’nin kara ve deniz kuvvetlerinin dışında hava kuvvetlerindeki gücü vurgulanmaktadır. Bu konu ile ilgili gelişmeler dönemin gazete haberleri ışığında değerlendirilmektedir.

Spor Tarihi Araştırmaları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Barış Kenaroğlu ise “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türk Futbolunun Kurumsallaşması” adlı yazısında Türk futbolunun siyasal ve sosyal gelişmelere dayalı bir olgu olarak Cumhuriyet’ten önce var olduğunu belirtmektedir. Futbol 1870’lerden sonra Türkiye’de oynanmaya başlamıştır. Türk futbolunun kurumsallaşması 1922 yılında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın kurulmasıyla başarıya ulaşmıştır. Tarih Öğretmeni Hilal İşçi Yiğit’in kaleme aldığı “Yunan Kralı Konstantinos ve Venizelos Çatışması Ekseninde Yunanistan’ın Birinci Dünya Savaşı Politikası” isimli çalışmasında Yunanistan’ın savaşın galip devletlerin arasında ismini yazdırmasında Venizelos’un üstlendiği role ve bu süreçte ülkedeki iç savaş, milli bölünme ve kaos ortamının varlığına değinmektedir. Yasin Özdemir de “TBMM Hükümeti ve Osmanlı Bankası İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı yazısında Osmanlı Bankası’nın İmparatorluğun ve Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet bankası olması nedeniyle bankayı, mali meselelerin merkezi olarak değerlendirmiştir. Son olarak Doç. Dr. Ahmet Vurgun, “Türk Eğitim Tarihinde Kâzım Karabekir’in Yeri” adlı çalışmasında Kazım Karabekir’in fazla üzerinde durulmayan eğitimci kişiliği ön plana çıkarılmaktadır.

Kitabın arka kapak sayfasında Gazeteci Murat Bardakçı ve Prof. Dr. Erhan Afyoncu’nun Prof. Dr. Vahdettin Engin ile ilgili değerlendirmeleri bulunmaktadır. Bardakçı yazısında, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemi hakkında yapılan önemli çalışmaların başında, tarihin belgelere dayanılarak yazılması kuralının ciddî takipçisi olan ve arşivlerde uzun yıllar çalışıp onbinlerce belgeyi elden geçiren Prof. Dr. Vahdettin Engin’in bu belgelere dayanarak kaleme aldığı eserlerinin geldiğini; seçkin bir tarihçi olan Prof. Engin, birçok kitabında şimdiye kadar ciddî şekilde incelenmemeleri sebebiyle bilinmezlik bulutuna bürünmüş ve hayalî biçimde efsaneleşmiş birçok önemli hadisenin gerçek yönünü ortaya çıkarttığını; özellikle de Sultan Abdülhamid dönemi Filistin’i ile ilgili araştırmaları ve bu alanda yaptığı yayınlar Ortadoğu’nun 20. yüzyıl sonrası tarihinin yeniden tartışılmasını gerektirecek derecede önem taşıdığını vurgulamıştır.

Prof. Dr. Erhan Afyoncu ise, Vahdettin Engin dendiğinde akla ilk II. Abdülhamid ve devri hakkında tamamen arşiv kaynaklarına dayalı yaptığı önemli araştırmalar geldiğini; Hocanın ömrünü geçirdiği Osmanlı Arşivi'nde bulduğu belgelerle Filistin'e Yahudi göçü ve II. Abdülhamid-Theodore Herzl görüşmesinin yıllardan beri anlatıldığı gibi olmadığını ortaya çıkarıp, yanlış bilinen bir efsaneyi yıktığını ifade etmiştir.

Kaynakça

Tarihin engin sularında Prof. Dr. Vahdettin Engin'e armağan (2023). Ed. Arif Kolay, Ahmet Vurgun. İstanbul: Yeditepe Yayınları.